

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52
Volume 52

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Na přelomu let 2009 a 2010 byl ve Velkých Němčicích proveden záchranný archeologický výzkum na akci „Sanace kostela sv. Václava a Víta ve Velkých Němčicích“, který probíhal formou dohledu nad výkopovými pracemi při hloubení kanalizačních odvodů pro zasakovací a odvětrávací drenáže. Archeologické práce se omezyly na fotografickou dokumentaci obnaženého základového a nosného zdiva chrámu s detailním zřetelem na starší architektonické situace (zazdívky stavebních článků, stopy trámových kapes po lešení atd.). V profilech na stěnách výkopů odvodňovacích rýh kolem kostela, byly dokumentovány pozůstatky zaniklého novověkého sklepa a hřbitova.

V SV části základu presbytáře bylo dělníky nalezeno okno vedoucí do krypty. Otvor do podzemních prostor byl zatarasen volně vloženými kameny. Nalezenou zazdívkou lze s velkou pravděpodobností spojit s velkými přestavbami kostela, které se uskutečnily v letech 1642–1652. Podle průběhu šachtice, která pokračovala směrem pod presbytář, lze předpokládat její vyústění do krypty, objevené r. 1987 při generální opravě presbytáře.

Dobu využití krypty lze spojit s léty 1747 až 1779. Tehdy tu byly uloženy ostatky čtyř zdejších farářů – Josefa Amada Kalchera, Matyáše Konráda Pietscheka, Josefa Rauschky a Jakuba Černého.

Zlomkovitý kosterní materiál, získaný z výkopů kolem kostela, byl posouzen antropologem J. Kalou (ÚAPP Brno, v. v. i.) a uložen opět do země. Několik zajímavějších fragmentů bylo předáno na Katedru antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Petr Kos

Resumé

Velké Němčice (Bez. Břeclav), Městečko Str. Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

VELKÁ POLOM (OKR. OSTRAVA)

Intravilán obce, p. č. 600, 601/1. Středověk, novověk. Tvrz. Záchranný výzkum.

V souvislosti s realizací vyklízacích a přípravných prací na objektu „Velká Polom – vodní tvrz“ probíhal formou archeologického odborného dohledu od srpna 2009 do června 2010 archeologický výzkum. Tvrz se nachází na břidlicové skále (p. č. 600) jako součást bývalého dvora (p. č. 601/1) v dolní části obce u cesty v blízkosti vodní nádrže. Bylo dokumentováno i obnažené zdivo sýpky, která leží asi 50 m S od této tvrze a je taktéž součástí areálu dvora.

V rámci výzkumu byly vyhloubeny a dokumentovány dvě sondy S1 a S2 u J vnější stěny tvrze. Dále bylo dokumentováno obnažené zdivo sýpky a proveden dohled při čištění studny v JV části nádvoří tvrze. Movité archeologické nálezy datují zdejší antropogenní aktivity do období staršího a mladšího novověku, několik druhotně přemístěných fragmentů keramiky však koresponduje s předpokládanou existencí opevněného sídla již ve vrcholném středověku.

Peter Kováčik, Andrea Tobiaszová

Resumé

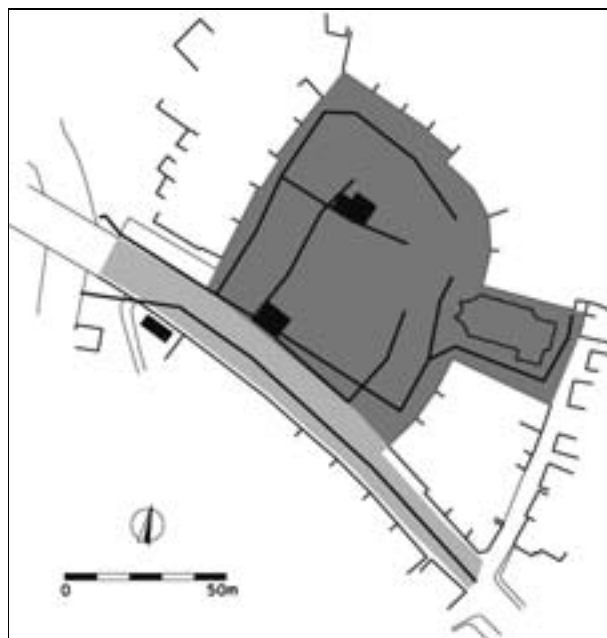
Velká Polom (Bez. Ostrava), Intravillan. Mittelalter, Neuzeit. Feste. Rettungsgrabung.4

VESELÍ NAD MORAVOU (OKR. HODONÍN)

Bartolomějské náměstí, p. č. 1010/1. Střední doba hradištní, vrcholný středověk, novověk. Sídliště, městečko. Záchranný výzkum.

V průběhu měsíců srpen až říjen 2009 prováděla společnost Archaia Brno, o. p. s. záchranný archeologický výzkum v prostoru Bartolomějského náměstí ve Veselí nad Moravou. Výzkum byl vyvolán stavbou nové kanalizace a celkovou revitalizací plochy náměstí.

Bartolomějské náměstí se nachází na ostrově v řece Moravě a tvoří původní náměstí středověkého městečka Veselí. Podloží je na lokalitě tvořeno jílem (stará pleistocenní niva), na který nasedá asi metr mocná vrstva středně hrubého štěrku, který je následně ještě převrstven až 1,5 m silnou vrstvou písku. Na něm je dochován zhruba 40 cm silný půdní typ. Stavba nové kanalizace byla dokumentována na vzniklých řezech výkopu, v místě budoucích větších zásahů bylo ve třech případech přikročeno k plošnému odkryvu (sondy 1–4, obr. 121). Při budování podkladu pro budoucí dlažbu byla celá plocha sledována, a pokud došlo k obnažení archeologických terénů, bylo přikročeno k jejich dokumentaci a vzorkování.

Obr. 121. Veselí nad Moravou, Bartolomějské náměstí, Zámecká ulice. Vyznačení plochy výzkumu. Tmavě šedá – plocha výzkumu A035/2009, Světle šedá – plocha výzkumu A024/2010, Černé tučné linie – dokumentované trasy kanalizace, černé plochy – plošně kopané sondy A035/2009.

Abb. 121. Veselí nad Moravou, Bartolomějské Platz, Zámecká Str. Die Grabungsfläche. Dunkelgrau – Grabungsfläche A035/2009, Hellgrau – Grabungsfläche A024/2010, schwarze fette Linien – dokumentierte Linien der Kanalisationgräben, schwarze Fläche – die Sondagen A035/2009.

Nejstarší středověké osídlení lze datovat do střední doby hradištní, tedy 9.–10. století. Z tohoto období se podařilo v rámci budované kanalizace zachytit do podloží dlabanou pec (snad potravinářskou) i s předpeční jámou. V S části náměstí jsme při skrývce zachytili části 2 dalších zahloubených objektů. V obou případech šlo o obdélný či čtvercový objekt. První byl široký 2,8 m, hluboký 0,5 m, přičemž u jeho Z stěny se nacházela kamenná destrukce pece. Celkovou délku neznáme. Druhý objekt měl rozměry 2,6×2,6 m a dosahoval 0,5 m hloubky. Také obsahoval kamennou destrukci, zabírající 80 % odkryté části dna objektu. Snad se mohlo jednat opět o pec. V sondě S1 se podařilo nalézt pozůstatek další zahloubené stavby, zřejmě chaty, o rozměrech 3,4×3×1 m, s kúlovými jámami při stěnách. Ze S stěny vystupoval do vnitřního prostoru (po celé její délce) schodovitý útvar, zřejmě lavice a v SV rohu se nacházela kamenná destrukce pece (obr. 122). Konstrukci vstupu neznáme. V superpozici s touto chatou (pod destrukcí pece), se nacházel relikť zásobnicové jámy, také ze středohradištního období. To by mohlo nasvědčovat vícefázovému osídlení lokality v tomto časovém úseku. V prostoru sondy S3, v J části zkoumané plochy, se podařilo zachytit ojedinělý hrob. Mrtvý ležel na zádech v orientaci V – Z (hlavou k Z). Jednalo se o dospělého muže robustní postavy. Muž dosahoval výšky kolem 173 cm a zemřel ve věku mezi 40–55 lety. Na žebrech bylo nalezeno několik dobře i nedokonale zhojených zlomenin. Byl pochován téměř bez milodarů, do hrobu s ním putoval pouze seříznutý kančí kel, který ležel na hrudní kosti (zřejmě přívěsek). Za milodary snad můžeme považovat i zvířecí kosti, které se podařilo objevit v zásypu. Jednalo se o 5 zlomků diafýz (2 prasečí, 3 patřící většímu savci) a jednu stoličku skotu. Na diafýzách byly nalezeny stopy po porcování (Slavíková 2010). Hrob byl patrně solitérní a vzhledem k ostatním nálezům se zřejmě jednalo o pohřeb na sídlišti či v jeho nejbližším sousedství.

Vrcholně středověké osídlení lokality začíná již ve druhé polovině 13. století, městečko se však utváří až v druhé polovině 14. století. Z druhé poloviny 13. století máme, kromě kúlových jamek a drobných zahloubených objektů, doloženou plošnou sídlištní vrstvu překrývající celé náměstí. Na povrchu této vrstvy se podařilo zachytit četné pozůstatky pyrotechnologických zařízení blíže neznámého účelu a v jednom případě i lehčí kúlovou stavbu s pecí uprostřed, která zanikla požárem. Tyto situace byly překryty další sídlištní vrstvou datovatelnou do pokročilého 14. století související již s provozem tehdy vzniklého městečka. Ze 14.–17. století registrujeme po celé ploše drobné i větší zahloubené sídlištní objekty (u některých se snad jedná o písečníky).

Prekvapujícím objevem se stal náleť příkopu probíhajícího JV částí plochy, který byl na dvou místech dokumentován na řezu. Jednalo se o konvexní výkop až 7 m široký a 2 m hluboký. Můžeme zhruba rekonstruovat, že uzavíral V roh dnešního náměstí. Příkop zanikl pravděpodobně na přelomu 13./14. století, tedy před založením samotného města. Pravděpodobně sloužil jako ohrazení brodu směrem k tehdejšímu hradu. Nelze vyloučit i jeho souvislost s válečnými událostmi ze začátku 14. století.

V prostoru za kostelem sv. Bartoloměje se podařilo zdokumentovat krátký úsek městské hradby. Hradba samotná dnes tvoří V zeď domu č. p. 48. Námí zdokumentovaný úsek na tento relikť bezprostředně navazoval. Šířka nalezené hradby dosahovala 1,2 m. Hloubku základové spáry se nepodařilo zjistit, což platí také o jejím předpokládaném dalším průběhu jižním směrem. Hradba byla tedy zřejmě založena v půdním typu a část bezprostředně za kostelem není dochována vlivem pozdější stavební činnosti.

Dnešní kostel sv. Bartoloměje byl postaven v roce 1733 na místě dvou starších domů. Podařilo se zachytit části jejich čelního zdiva S od kostela a při plošné skrývce i zdiva v J části. Výkop pro kanalizaci procházel nejspíše průjezdem bývalého domu. Zachycená zdiva respektují dnešní uliční čáru. Statigrafie na území bývalých parcel vykazovala zcela odlišnou situaci od plochy náměstí. Jsou zde zastoupeny doklady výrobní činnosti (pece, střeptiště) a celkově je patrný rychlý nárůst terénu v období pozdního středověku až raného novověku.

Nejmłodším dokumentovaným objektem se stal sklep a zdivo jižně od domu č. p. 33. Obojí náleželo domu zburanému po druhé světové válce, avšak podle konstrukce klenby sklepa můžeme uvažovat o jeho vzniku již někdy v průběhu raného novověku.

Obr. 122. Veselí nad Moravou, Bartolomějské náměstí.

Středohradištní zahloubená chata s destrukcí pece.

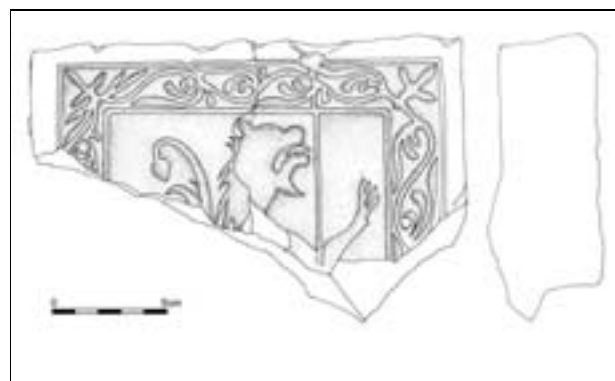
Abb. 122. Veselí nad Moravou, Bartolomějské Platz. Mittelburgwallzeitliches Grubenhaus mit einer Ofendestruktion.

V sondě S4 pro budoucí sociální zařízení byly pak dokumentovány dvě vnitřní příčky domu, který zde stával ještě v první polovině 20. století (Dejmal, Hoch 2009).

Zámecká ulice, p. č. 1010/29-37. Vrcholný středověk, novověk. Sídliště, městečko. Záchranný výzkum.

V červenci až říjnu 2010 probíhal záchranný archeologický výzkum v souvislosti s rekonstrukcí silnice I/54 v Zámecké ulici ve Veselí nad Moravou. Tato rekonstrukce navazovala na výše popsanou rekonstrukci Bartolomějského náměstí (viz obr. 121). V první fázi byly dokumentovány řezy vzniklé stavbou nové kanalizace. Ve druhé fázi došlo k plošnému odkryvu v J části vozovky, ve třetí pak následoval průzkum její S části. Geologické podmínky byly obdobné jako u výše referovaného výzkumu. Pod svrchní částí staré silnice se nacházely recentní vrstvy 0,5 až 1 m mocné. Pod nimi již byla dochována neporušená archeologická souvrství. Dochovaná stratigrafie byla na východě i západě až přes 1 m mocná. Jelikož nově zakládaná silnice většinou nedosahovala geologického podloží, byly zkoumány jen situace bezprostředně ohrožené vlastní stavbou a zbytek archeologických situací byl překryt geotextilií a na místě zachován.

Výzkumem se podařilo zachytit původní komunikaci, která již od 13. století procházela souběžně s dnešní Zámeckou ulicí a spojovala uherskou stranu s tehdy již stojícím hradem. Tato komunikace pak tvořila i hlavní ulici pro v 2. polovině 14. století založené město. Ve střední části zkoumané plochy vybočovala na sever, směrem do Bartolomějského náměstí. Podařilo se zachytit i šterkovaný úsek, naléhající přímo na půdní typ a překrytý vrstvou z 2. poloviny 13. století. Místy byla úprava povrchu šterkovým posypem použita i v mladších obdobích. Kromě tohoto způsobu úpravy a vrstev se značně fragmentarizovanou keramikou dokládají existenci komunikace i do podloží vyjeté koleje od vozů. Ve zmiňované střední části, kde komunikace vybočovala k severu, se podařilo zachytit až 0,4 m silné středověké vrstvy, nasedající přímo na půdní typ. Do těchto vrstev pak byly zahloubeny ojedinělé objekty z 2. poloviny 13. století. Snad se již tehdy jednalo o volný prostor mezi komunikací a domy na J straně dnešního náměstí, které zde předpokládáme. V

Obr. 123. Veselí nad Moravou, Zámecká ulice. Keramická dlaždice nalezená v zásypu suterénu dřevohlinitého domu z 15. století (kresba Š. Trávníčková).

Abb. 123. Veselí nad Moravou, Zámecká Str. *Keramische Fliese, die in der Aufschüttung eines Erdkellers aus dem 15. Jahrhundert gefunden wurde (Zeichnung von Š. Trávníčková).*

tomto prostoru bylo odkryto zatím blíže neinterpretované pyrotechnologické zařízení z přelomu 14. a 15. století.

Na V straně zkoumané plochy se podařilo částečně odkrýt pozůstatky městské brány. Jednalo se o tzv. Horní bránu vedoucí na Veselské předměstí. Veselské brány jsou zmíněny při válečných událostech z roku 1469. Tehdy Viktorína, syna Jiřího z Poděbrad, který pobýval ve Veselí s šesti tisíci jezdci, oblehl uherský král Matyáš Korvín. Matyáš střelbou zapálil tehdy ještě dřevěné město a Viktorín se pokusil o průlom Z branou, avšak byl na lukách za Veselím zajat. Během pokusu o průlom se podařilo uherským vojskům také prorazit V bránu a celé město pak lehlo popelem (Eschenloer 1827, 178–179). Z konstrukce brány se v rámci S části silnice podařilo dokumentovat S obvodovou zeď. Ve výkopu kanalizace se pak podařilo zachytit průjezd bránou, ve kterém se nacházely zbytky silné požárové destrukce. Ve výkopu pro dešťový svod, procházející JV od dokumentovaného průjezdu, se podařilo odkrýt značně porušenou zeď s lícovaným zdívkem na S a V straně. Jednalo se pravděpodobně o pozůstatek J zdi brány, která byla značně poškozena recentními sítěmi. Samotná konstrukce brány pak porušovala vrstvy datovatelné do přelomu 14. a 15. století a její vznik tak můžeme klást do první poloviny 15. století. Dolní bránu, směrem na Moravský Písek, se nepodařilo zachytit. Pravděpodobně se nacházela jižněji (blíže k hradu) než dnešní vozovka směřující na západ.

Na ploše výzkumu z roku 2010 se podařilo zachytit pokračování příkopu, který byl dokumentován již v roce 2009. Procházel od dnešního č. p. 35 směrem k č. p. 9 a tím uzavíral JZ část dnešního náměstí. Příkop byl asi 7 m široký a přibližně 2 m hluboký. Jeho zásyp obsahoval keramiku z přelomu 13. a 14. století. Byl vyhlouben do písčitého podloží a vzhledem k dochovanému tvaru ho musíme považovat za krátkodobou záležitost. Snad ho můžeme spojit s válečnými událostmi na počátku 14. století, kdy mohl uzavírat prostor před nástupem k hradu. S příkopem pak může souviset řada 4 kúlových jamek, zachycených na jeho vnitřní straně. Mohlo by se jednat o pozůstatek palisády nebo tzv. polského plotu.

Západně od brány, v SV části plochy, se nacházely pozůstatky zděného domu středověkého stáří. Ten předstupoval před dnešní uliční frontu směrem do vozovky. Byl tvořen zdí, která byla součástí sklepení domu. Na J straně ke zdi přiléhá výkop, který lze snad interpretovat jako původní vstupní šíji do sklepa. Samotné sklepení zaniklo někdy v raném novověku. Další pozůstatky domu byly zachyceny v podobě kamenocihelných vynášecích pasů. Dům předcházal dnešní novostavbě stojící na rohu Bartolomějského náměstí a Zámecké ulice. Jelikož výkopy pro vynášecí pasy porušovaly starší středověké vrstvy, můžeme snad jeho vznik datovat do období raného novověku.

Pozůstatky dalších staveb se podařilo nalézt v SZ části plochy. Nejstarší patří suterénu dřevohlinitého domu, jehož výplň tvořila požárová destrukce nadzemních dřevohlinitých částí. Zánik suterénu lze klást do 15. století a ve zmiňovaném zásypu se podařilo nalézt i fragmenty reliéfní dlaždice (obr. 123). Celá situace pak byla porušena stavbou kamenného domu, snad také ještě středověkého.

Dále na Z od výše zmíněného domu vznikla další stavba. V první fázi měla 4 pilíře, přičemž na V straně

byly 2 z nich zřejmě spojeny do jedné zdi. Na téže straně byla stavba pravděpodobně uzavřena zdí předchozího domu. Na S ani na J straně se hranice stavby nepodařilo zachytit. Na Z pak stavba porušuje sklípek středověkého stáří. Její interiér byl navíc v mladší fázi přepažen příčkou. Ještě dále na Z se pak nacházela další konstrukce, náležející blíže neznámé stavbě, na kterou navazovala novověká jámka zaniklá na počátku 20. století (Dejmal, Hoch 2010).

Stejně jako v roce 2009 i výzkum z roku 2010 doložil kontinuální osídlení již od 2. poloviny 13. století. Existence komunikace spojující levý a pravý břeh řeky Moravy, spolu se sídlištními nálezy ukazuje, že zdejší osada byla již tehdy plně zformovaná. Pozdější středověké městečko na ni již plně navazuje.

Miroslav Dejmal, Aleš Hoch

Literatura

Eschenloer, P. 1827: *Peter Eschenloer's Geschichten der Stadt Breslau: Oder, Denkwürdigkeiten seiner Zeit: vom Jahre 1440 bis 1479 I (Kunisch, G. J., ed.).* Breslau.

Dejmal, M., Hoch, A., 2009: *Veselí nad Moravou, Bartolomějské náměstí, rekonstrukce náměstí. Terénní dokumentace z akce A035/09.* Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Dejmal, M., Hoch, A., 2010: *Veselí nad Moravou, Zámecká ulice, rekonstrukce silnice I/54. Terénní dokumentace z akce A024/10.* Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Slavíková, A., 2010: *Antropologický rozbor kosterních zbytků z Veselí nad Moravou.* Uloženo: Archív odborných posudků, Archaia Brno o. p. s.

Resumé

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Bartolomějské Platz. Mittelburgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Siedlung – Markt. Rettungsgrabung.

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Zámecká Str, Parz. Nr. 1010/29-37. Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Siedlung – Markt. Rettungsgrabung.

VESELÍ NAD MORAVOU (OKR. HODONÍN)

Zámecká ulice, č. p. 14. Vrcholný středověk, novověk. Hrad, zámek. Záchranný výzkum.

V roce 2009 a částečně v roce 2010 proběhla na zámku ve Veselí nad Moravou druhá etapa záchranného archeologického výzkumu. Výzkum se soustředil na dozkoumání plochy nádvoří zámku, dokumentaci odhalených situací při vybírání recentních zásypů v jednotlivých křídlech zámku a provedení sondáže na předním nádvoří a před S křídlem (obr. 125).

Původní hrad (prvá zmínka 1256), postavený k ochraně zdejšího brodu, se nejspíše nacházel na ostrově v řece Moravě (Plaček 2001, 680–682). Dnes tento prostor zaujímá čtyřkřídlý barokní zámek. Plocha nádvoří má rozměry 37×31 m. V průběhu dvou sezón výzkumu se jí podařilo téměř celou prozkoumat. Sonda před S křídlem pro-

bíhala rovnoběžně s jeho S stěnou po celé délce. Jednalo se v podstatě o vybrání výkopu pro betonáž z roku 1997. Na dně tohoto výkopu a v jeho S stěně byly zachyceny části zděných konstrukcí, které byly porušeny starším výkopem a musely být tedy patrně už v roce 1997. Sondáž na předním nádvoří spočívala ve vyhloubení 3 sond za pomocí mechanizace.

Již v roce 2008 se po snížení terénu na nádvoří zámku projeví dvě na první pohled zcela odlišné situace. Zatímco po odtěžení recentních navážek v S části nádvoří vystoupily pozůstatky do té doby neznámého zdiva, v části J to byly úrovně, v nichž se objevilo větší množství dřevěných stavebních prvků v primární i sekundární poloze. V průběhu výzkumu pak bylo vymezeno vlastní šlechtické sídlo a dřevěné předhradí (dřevěná zástavba, mocné organogenní souvrství) oddělené od předpokládaného sídla příkopem. Výzkum zachytil výjimečně dochovanou sídelní situaci tvořenou mocným souvrstvím sídlištních vrstev na ploše přibližně 500 m². Souvrství tvořené převážně organogenními „hnojnými vrstvami“, tedy uloženinami s převahou dřevěných odštěpků a směsným organominerálním materiálem dosahuje maximální mocnosti v J části (1,6 m). Podle terénních pozorování byla pouze svrchní partie souvrství (do hloubky kolem 0,1 m) zasažena dekompozicí, tedy rozkladnými procesy, běžnými na „suchých“ typech archeologických lokalit. Zbývající část souvrství uchovává v trvale vlhkém anaerobním prostředí dokonale dochované soubory artefaktů (včetně relikvů dřevěné zástavby) a ekofaktů z organických materiálů.

Shrnutím informací z obou sezón můžeme částečně rekonstruovat vzhled hradního jádra. To bylo vymezeno hlavní hradbou o šířce 1,9 m, která se zalamovala. V ose V–Z dosahovala délka uzavřeného prostoru asi 40 m, v ose S–J jádro pokračovalo dále na S mimo obrys zámku. Hradbu se podařilo zachytit na nádvoří, na dvou místech uvnitř S křídla a v sondě před S křídlem. Hlavní hradbu nejspíše v první polovině 14. století doplnila parkánová zeď. Ta byla zachycena na nádvoří a na V straně sondy před S křídlem. Parkánová zeď byla dodatečně opatřena opěráky. Uvnitř S křídla se podařilo odkrýt základové zdivo křídla, jež je patrně na plánu z roku 1748 (Sedlář 1999, příloha 1.), které bylo zbořeno při druhé barokní přestavbě zámku. Toto křídlo částečně využívající hlavní hradbu má svůj původ snad již v renesanci. Na destrukci parkánu, který se sesul do příkopu, byla k hlavní hradbě přizděna nejspíše renesanční schodišťová věž. V sondě před S křídlem se podařilo zachytit část cihelnokamené zdi, která představuje pozůstatek vnitřní zástavby z období pozdní gotiky či počátku renesance.

Střední část nádvoří zaujímá příkop s vyzděnou kontreskarpou (eskarpu tvoří parkánová zeď) oddělující hradní jádro od předhradí. Vyzdění kontreskarpy představuje druhou stavební fázi. Zасыпání příkopu je předběžně datováno do 2. poloviny 16. století. V 17. století byla do jeho zásypu zapuštěná vápenná jáma, která asi souvisí s některou z přestaveb zámku.

Jižní prostor nádvoří zaujímá pozůstatek předhradí. To je v S části porušeno příkopem, na jihu, západě a východě stavbou zámeckých křidel. Středověké souvrství zde mělo mocnost 1,6 m; nasedaly na něj asi metr mocné novo-